QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA
(Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali)

ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar il-Ħamis, 30 ta' Mejju, 2024

Numru 1

Rikors Numru 546/21TA

Svitlana Ivanenko, detentriċi tal-Passaport tal-Ukraina FP 850615

vs

L-Aġenzija għall-Protezzjoni Internazzjonali

Il-Ministru tal-Intern, Sigurta' Nazzjonali u Infurzar tal-Liġi

L-Avukat tal-iStat

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ta' Svitlana Ivanenko (ir-rikorrenti) tal-25 ta' Awwissu 2021 li permezz tiegħu ppremettiet u talbet is-segwenti:-

1. "Illi r-rikorrenti kienet applikat ghal protezzjoni umanitarja f'Malta u inghatat status ta' Temporary Humanitarian Protection mill-Ufficcju tal-Kummissarju ghar-Refugjati fil-15 ta' Novembru 2014 (REFCOM 17261) u dan skond id-dispozizzjonijiet tal-Kapitolu 420 tal-Ligi ta' Malta, l-Att dwar il-Protezzjoni Internazzjonali;

2. Illi kopja tac-Certifikat li juri dan l-istatus qed jigi anness u mmarkat bhala **Dok. A**;

3. Illi r-rikorrenti intalbet permezz ta' telefonata biex tirrapporta gewwa l-ufficcju tal-Identity Malta gewwa Hal Far fil-25 ta' Gunju 2021, fejn inghatat korrispondenza datata 2 ta' Gunju 2021 fejn giet informata li l-istatus taghha kien qed jigi rtirat b'effett immedjat;

4. Illi kopja ta' din il-korrispondenza qed tigi annessa u mmarkata bhala **Dok. B**;

5. Illi b'effett ta' din id-decizjoni, lir-rikorrenti giet irtirata l-Karta ta' Residenza bin-Numru 0070914A b'effett immedjat u ghaldaqstant twaqqfila l-permess biex tirrisjedi f'Malta;

6. Illi kopja ta' din il-Karta ta' Residenza qed tigi annessa u mmarkata bhala **Dok. C** u korrispondenza ulterjuri li nghatat ir-rikorrenti meta intalbet trodd lura l-Karta ta' Residenza qed tigi wkoll annessa u mmarkata bhala **Dok. D**;

7. Illi id-decizjoni mehuda mill-Agenzija intimata hija nulla u bla effett stante li:

8. Din id-decizjoni ittiehdet mill-Agenzija intimata minghajr mal-esponenti inghatat l-opportunita' li tipprezenta sottomissjonijiet taghha qabel ma' giet mehuda l-istess decizjoni mill-Agenzija intimata fil-konfront taghha;

9. Illi d-dispozizzjoni tal-Artikolu 17A(2) li permezz taghha r-rikorrenti giet imcahhda mid-dritt taghha li tappella kontra d-decizjoni tal-Agenzija intimata hija wahda arbitrarja u leziva ghad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti kemm a bazi tad-dritt ta' smiegh xieraq kif ukoll ta' protezzjoni minn diskriminazzjoni u access ghall-Qrati;

10. Illi inoltre, dan l-agir minn naha tal-Agenzija intimata huwa kontra id-dispozizzjonijiet tal-Artikolu 22(4) illi japplika *mutatis mutandis* mad-dispozizzjonijiet tal-Artikolu 17A;

11. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, id-dispozizzjoni sopracitata fl-Artikolu 17A(2) tal-Kapitolu 420 hija kontra l-Artikolu 32(a) u l-Artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni ta' Malta;

12. Illi din id-dispozizzjoni hija wkoll kontra l-Kapitolu 319 tal-Ligi ta' Malta, l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea;

13. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, id-dispozizzjoni tal-Artikolu 17A(2) hija manifestament kontra l-Artikolu 47 tat-Trattat Ewropew tad-Drittijiet Fundamentali u l-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali;

14. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, din id-dispozizzjoni tmur kontra il-principji ta' gustizzja naturali, senjatament id-dritt ta' *audi alteram parte* u *nemo judex in causa sua*;

15. Illi f'dan is-sens, zgur illi l-Agenzija intimata ma' tistax jitqies bhala awtorita' gudikanti, wisq anqas wahda indipendenti u newtrali ai termini tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem u il-Libertajiet Fundamentali;

16. Illi in oltre, dan jikkostitwixxi ksur tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u vjolazjoni flagranti tal-principji fundamentali sopracitati hekk kif il-funzjoni tal-Agenzija intimata f'dan is-sens huma vjolattivi tad-dritt ghal smiegh xieraq;

17. Illi f'tali cirkostanza hemm bl-aktar mod shih nuqqas ta' parita tal-armi. Dan huwa rifless fil-fatt illi d-decizjoni tal-Agenzija intimata hija finali u mehuda abbazi ta' informazzjoni li tingabar unikament mill-Agenzija intimata nnifisha, bir-rikorrenti tkun imcahhda mid-dritt li tipprovdi sottomissjonjiet u tippartecipa fil-process tal-Agenzija intimata;

Ghaldaqstant, ir-rikorrenti titlob bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti joghgobha ghar-ragunijiet hawn fuq premessi, tghaddi biex takkorda r-rimedji kostituzzjonali kollha spettanti lir-rikorrenti, foshom:

1. Tiddikkjara li l-Artikolu 17A(2) tal-Att dwar il-Protezzjoni Internazzjoni jikser id-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti kif sanciti fil-Kostituzzjoni ta' Malta senjatament l-Artikoli 32(a) u 39(2) u ghalhekk huwa null u bla effett in kwantu anti-kostituzzjonali;

2. Tiddikkjara li l-Artikolu 17A(2) tal-Att dwar il-Protezzjoni Internazzjonali jikser l-Artikolu 47 tat-Trattat Ewropew tad-Drittijiet Fundamentali u l-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali;

3. Thassar u tirrevoka d-decizjoni tal-Agenzija intimata fil-konfront tar-rikorrenti datata 2 ta' Gunju 2021 notifikata lir-rikorrenti fil-25 ta' Gunju 2021;

4. Taghmel dawk l-ordnijiet, tohrog dawk l-atti u taghti id-direttivi li tqis xierqa sabiex tizgura t-twettiq tad-drittijiet tal-bniedem tar-rikorrenti u taghti kull rimedju xieraq, inkluz dak li tkun tista' tappella mid-decizjoni tal-Agenzija intimata sabiex tali lezjoni tkun indirizzata;

Bl-ispejjez kontra l-intimati."

Rat ir-risposta tal-Aġenzija għall-Protezzjoni Internazzjonali, tal-Avukat tal-Istat, tal-Ministeru għall-Intern, Sigurta' Nazzjonali u Infurzar tal-Liġi (l-intimati Awtoritajiet) tal-11 ta' Settembru 2021:-

"**<u>Dikjarazzjoni tal-Fatti Maghrufa mill-Agenzija ghall-Protezzjoni Internazzjonali</u>**

1. Illi l-esponent Agenzija tirrileva s-segwenti fatti bhala dawk maghrufa lilu:

Ir-rikorrenti hija persuna ta' nazzjonalita' Ukrena. Ir-rikorrenti kienet applikat ghal protezzjoni internazzjonali kif regolata mill-Ligi fis-6 ta' Gunju 2014 liema applikazzjoni giet michuda fil-15 ta' Novembru 2014 (kopja tad-decizjoni tal-15 ta' Novembru 2014 qieghda tigi hawn annessa u mmarkata bhala Dok '**IPA 1**'). Madanakollu l-istess rikorrenti inghatat protezzjoni temporanja umanitarja abbazi ta *policy* interna. Sussgwentament u cjoe din is-sena l-agenzija esponenti kkunsidrat illi l-kaz ma jimmeritax aktar protezzjoni temporanja umanitarja u ghalhekk tali protezzjoni giet rtirata fit-2 ta' Gunju 2021 kif giet kkomunikata lir-rikorrent fil-23 ta' Gunju 2021. Tajjeb jinghad illi llum l-gurnata l-Kap 420 tal-ligijiet ta' Malta jirregola din il-forma ta' protezzjoni u fost l-kontenut tad-disposizzjonijiet tal-istess Kapitolu hemm mnizzel imma ma hemmx lok ghal appell minn decizjoni tal-agenzija li tigi rtirata din il-protezzjoni;

<u>Eccezzjonijiet Preliminari</u>

2. Illi l-esponenti Avukat tal-Istat u il-Ministru ghall-Intern, is-Sigurta' Nazzjonali u l-Infurzar tal-Ligi jecepixxu illi huma m'humiex il-legittimi kontraditturi u dan *stante* illi l-Kap 420 tal-Ligijiet ta' Malta jistipula car u tond li kwistjonijiet li ghandhom x'jaqsmu ma' *asylum seekers* jaqghu taht il-Kappa tal-*International Protection Agency* kif debitament rapprezentata mill-Ufficcjal Kap Ezekuttiv tal-istess agenzija. Kwindi, dawn l-esponenti ghandhom minnufih jigu liberati mill-osservanza tal-gudizzju u m'ghandhomx ibatu ebda spejjez relatati ma' dawn il-proceduri;

3. Illi in linea prelminari ukoll jigi eccepit li rikorrenti naqsu milli jutulizzaw rimedju ordinarju effettiv u accessibbli li jaghtihom il-ligi u cioe`<u> azzjoni ghal-stharrig gudizzjarju ta` eghmil amministrattiv</u> ai termini tal-artikolu 469A tal-Kap 12. Ghalhekk din l-Onorabbli Qorti ghandha tiddeklina milli tezercita l-poteri taghha taht il-Kapitolu IV tal-Kostituzzjoni u dan ai termini tal-Artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u l-*proviso* ghall-Artikolu 4 (2) tal-Kap. 319 tal-Ligijiet ta` Malta *stante* non-ezawriment ta` mezzi ordinarji ta` rimedju;

4. Illi in linea preliminari ukoll l-artikolu 32(a) tal-Kostituzzjoni ta' Malta m'huwiex artikolu azzjonabbli ai termini tal-artikolu 46 tal-

Kostituzzjoni *stante* illi ma jifformax parti mill-artikoli azzjonabbli ghad-drittijiet fundamentali tal-bniedem u cjoe l-artikoli 33-45 tal-Kostituzzjonali. Kwindi, it-talba ghal dikjarazzjoni ta ksur fir-rigward tal-artikolu 32(a) hija improponibbli *ab initio* u qatt ma tista tigi akkolta;

5. Illi in linea preliminari wkoll u minghajr pregudizzju ghas-suespost, 1-esponenti jecepixxu 1-inapplikabbilita' tal-Karta tad-Drittijiet Fondamentali tal-Unjoni Ewropea u dan *stante* li l-Karta tapplika esklussivament "*ghall-istituzzjonijiet, ghall-korpi u gall-agenziji ta' l-Unjoni fir-rispett tal-prinapju ta' sussidjarjeta u ghall-Istati Membri wkoll biss meta jkunu qed jimplimentaw ta' l-ligi tal-Unjoni...*" u dan ai termini tal-Artikolu 51(1) tal-istess Karta. Konsegwentament l-artikolu 47 mhux invokabbli fil-proceduri odjerni u ghalhekk it-talba tar-rikorrent f'dan is-sens hija improponibbli;

6. Illi preliminarjament ukoll, l-esponenti jecepixxu n-nuqqas ta' applikabbilita' tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja ghall-kaz odjern *stante* illi l-esponent Kap Ezekuttiv la huwa Tribunal, Bord jew Qorti fis-sens tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja jew l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta. F'dan is-sens tali esponent m'huwiex marbut bil-proceduri konvenzjonali kif qieghed jallega l-attur;

7. Illi in linea preliminari wkoll, l-esponent jecepixxi li ghal dak li jirrigwarda l-jedd ta' smigh xieraq, il-Qrati taghna kif ukoll ta' Strasburgu dejjem irritenew illi sabiex japplikaw l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja rispettivament jridu tabilfors jitqiesu l-fatturi processwali partikolari tal-kaz, b'mod illi biex jiddeterminaw jekk kienx hemm ksur tal-jedd ta' smigh xieraq, iridu jqisu l-process kollu kemm hu fl-assjem tieghu. Dan ifisser li l-Qorti ma tistax u m'ghandhiex tiffoka fuq bicca wahda mill-process shih gudizzjarju biex minnu jekk issib xi nuqqas tasal ghall-konkluzjoni li tabilfors sehh ksur tal-jedd ghas-smigh xieraq (ara **Adrian Busietta vs Avukat Generali** deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fit-13 ta' Marzu 2006 u **Dimech v. Malta** deciza mill-Qorti Ewropeja fit-2 ta' April 2015);

<u>Eccezzjonijiet fil-Mertu</u>

8. Illi fil-mertu, in kwantu r-rikorrent tallega li ma nghatatx smiegh xieraq mill-Agenzija ghall-Protezzjoni Internazzjonali u li d-decizjoni tal-istess Agenzija hija wahda mhux korretta, l-esponenti jissottomettu li r-rikorrent ma tistax tinqeda bi proceduri kostituzzjonali u konvenzjonali ghas-semplici raguni, li skonta, tkun zbaljata fid-decizjoni taghha. Huwa maghruf kemm fid-duttrina kif ukoll fil-gurisprudenza li mhijiex il-funzjoni ta' dina l-Onorabbli Qorti li ssewwi 'zbalji' ta' awtorita'. Ma jista' jkun hemm l-ebda dubbju illi l-gurisdizzjoni ta' din il-Qorti hija limitata biss biex tinvestiga u tiddetermina jekk kienx hemm jew le vjolazzjoni ta' xi dritt

fundamentali izda certament li ma tistax tistharreg jekk awtorita' iddeciedietx b'mod tajjeb u korrett applikazzjoni. Illi minn qari tar-rikors promotur jinzel bic-car li r-rikorrent qed tistieden lil dina l-Onorabbli Qorti sabiex tidhol fil-mertu fattwali tal-proceduri decizi mill-awtorita. Fir-rikors promotur taghha r-rikorrent mkien ma tifsser kif gie vjolat id-dritt ta' smigh xieraq izda dak li qeghda taghmel huwa li tikkontesta l-mod li ddecieda l-proceduri in konfront taghha l-agenzija u dan minhabba l-kunsiderazzjonijiet li fuqhom ibbazat l-istess agenzija. Fil-fehma tal-esponenti tali kontestazzjoni tohrog 'il barra mill-iskrutinju li jahsbu ghalih il-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni;

9. Illi mhux kull interpretazzjoni hazina tal-fatti twassal ghal ksur tad-dritt fundamentali u mhux kull meta kawza tintilef minhabba interpretazzjoni jew apprezzament hazin tal-fatti jaghti dritt illi l-mertu tal-kaz ikun ezaminat mill-gdid minn ottika ta' drittijiet fundamentali. Illi l-qrati moghnija b'setgha kostituzzjonali u konvenzjonali ma ghandhomx jigu mibdula f'qrati tat-tielet jew raba' istanza izda dawn il-qrati huma moghtija s-setgha li, f'kaz ta' ilment dwar ksur tad-dritt fundamentali tal-persuna ghal smigh xieraq quddiem qorti indipendenti u imparzjali, tistharreg l-imgiba ta' kull awtorita' gudikanti ohra, imqar jekk tkun wahda gerarkikament oghla minnha. Izda dina s-setgha wiesgha hija limitata fis-sens li l-Qrati ta' gurisdizzjoni kostituzzjonali ma ghandhomx iqisu jekk il-Qrati mixlija bi ksur ta' jedd ta' smigh xieraq ikkommettewx zball ta' ligi jew ta' fatt fid-decizjonijiet taghhom (ara **Domenico Savio Spiteri vs Avukat Generali et** deciza fit-2 ta' Ottubur 2001). Hija setgha limitata biex tqis jekk il-procediment li minnu tressaq ilment ta' nuqqas ta' smigh xieraq kienx tassew wiehed imparzjali u 'skond il-ligi' (ara **Fatiha Khallouf vs Il-Kummissarju tal-Pulizija et** deciza fit-28 ta' Dicembru 2001). Illi ghalhekk, proceduri maghmula abbazi ta' allegat ksur tad-drittijiet fundamentali mhijiex mahsuba biex isservi ta' appell jew kassazzjoni minn sentenzi li jkunu ghaddew in gudikat. Proprju f'dan il-kaz, ir-rikorrent qeghda tlibbes l-ilment taghha bhala vjolazzjoni tad-drittijiet fundamentali taghhom meta dan ma huwa xejn hlief appell gdid mill-apprezzament milhuq mill-awtoritajiet. Isegwi ghalhekk li ilment bhal dan ma jistax jigi mistharreg mill-lenti ta' vjolazzjoni ta' drittijiet fundamentali u ghalhekk ghandu jigi mwarrab;

10. Illi l-esponent Agenzija tirrileva illi artikolu 22(4) tal-Kap. 420 tal-Ligijiet ta' Malta huwa car u jirreferi biss ghal process amministrattiv ghal applikazzjoni ta' protezzjoni sussidjarja u mhux ghal protezzjoni temporanja umanitarja kif imsemmija fl-artikolu 17A tal-Kap 420 tal-Ligijiet ta' Malta. Kwindi, r-referenza ghal dan l-artikolu li qed ssir mir-rikorrent hija irrilevanti ghaliex dan l-artikolu mhux applikabbli ghal fatti specie tal-kas odjern;

11. Illi bir-rispett dovut lejn dina l-Onorabbli Qorti u ghalkemm huwa risaput illi l-Qrati Kostituzzjonali jgawdu minn poteri vasti, huma l-awtortijajiet illi ghandhom jirritjenu d-diskrezzjoni abbazi tal-Ligi

> vigenti illi jaghtu o meno protezzjoni temporanja u kwindi r-raba talba hija improponibbli u m'ghandiex tintlaqa;
>
> Għaldaqstant għal dawn il-motivi l-esponenti qegħdin umilment jitolbu lil din l-Onorabbli Qorti sabiex tiċħad it-talbiet tar-rikorrent, bl-ispejjeż kontra tagħha."

Rat is-Sentenza parzjali tagħha tal-11 ta' Lulju 2022.

Rat l-atti u dokumenti kollha esebiti fil-proċedura.

Semgħet u qrat ix-xhieda imressqa fil-perkors tas-smiegħ ta' dan ir-rikors.

Rat li r-rikors tħalla għal-lum għas-Sentenza.

Provi ta' fatti

1. Fil-15 ta' Novembru 2014 ir-rikorrenti ingħatat l-istat ta' Temporary Humanitarian Protection mill-Uffiċċju tal-Kummissarju għar-Refuġjati u dan skont kif jipprovdi l-Kap 420 tal-Liġijiet ta' Malta.

2. Permezz ta' telefonata fil-25 ta' Ġunju 2021 ġiet mitluba tattendi Ħal-Far fl-uffiċċju tal-Identity Malta. Dak in-nhar ingħatat korrispondenza bid-data tat-2 ta' Ġunju 2021 fejn ġiet infurmata li dak l-istatus ġie irtirat bil-konsegwenza li ma setgħetx tkompli tirrisjedi Malta u anke ittieħditilha l-ID Card.

3. Għalhekk qed tgħid li inkisrulha d-drittijiet fundamenatli tagħha kif ser ikun spjegat aktar 'l isfel.

Punti ta' Liġi

4. L-azzjoni tar-rikorrenti hija kjarament diretta li timpunja l-kostituzzjonalita' o meno tal-artikolu 17A(2) tal-Kap 420 tal-liġijiet ta' Malta li jiddisponi hekk:

"*status jista' jiġi revokat, mitmum jew ma jiġix imġedded kull meta l-kondizzjonijiet li taħthom ingħata ma jibqgħux jeżistu, jew jekk wara li tkun ingħatat protezzjoni umanitarja temporanja, il-benefiċjarju kien imissu jiġi jew ġie eskluż milli jkun eliġibbli għal protezzjoni umanitarja temporanja skont is-subartikolu (1):*

Iżda l-Aġenzija għall-Protezzjoni Internazzjonali għandha tingħata s-setgħa li tistabbilixxi l-proċeduri meħtieġa sabiex tiżgura li applikant jikkwalifika għall-protezzjoni umanitarja temporanja u li jkun għadu jissodisfa l-kriterji meħtieġa ta' eliġibbiltà:

Iżda wkoll l-Aġenzija għall-Protezzjoni Internazzjonali tista' tirrevoka, ittemm jew tiċħad li ġġedded dan l-istatus meta jkun stabbilit li benefiċjarju ta' protezzjoni umanitarja temporanja ma kienx oriġinarjament issodisfa l-kriterji biex ikun eliġibbli għal dan l-istatus:

Iżda wkoll ma jista' jsir l-ebda appell minn deċiżjoni tal-Aġenzija għall-Protezzjoni Internazzjonali li tirrevoka, ittemm jew ma ġġeddidx protezzjoni umanitarja temporanja".

5. Il-Qorti fehmet li l-Attriċi qed tilmenta minn dan l-artikolu li jmur kontra l-ħarsien tad-drittijiet fundamentali tagħha kif imħarsa mill-artikoli

32(a) u 39(2) tal-Kostituzzjoni u di piu' ma hux konformi mal-artikolu 47 tal-Karta tad-Drittijiet tal-Bniedem tal-Unjoni Ewropeja li jiddisponi hekk:

"*Everyone whose rights and freedoms guaranteed by the law of the Union are violated has the right to an effective remedy before a tribunal in compliance with the conditions laid down in this Article.*

Everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal previously established by law.

Everyone shall have the possibility of being advised, defended and represented.

Legal aid shall be made available to those who lack sufficient resources in so far as such aid is necessary to ensure effective access to justice".

Konsiderazzjonijiet

6. Il-Qorti ser tgħaddi biex tikkonsidra l-ilment tal-Attriċi taħt kull wieħed mill-artikoli fuq imsemmija.

Artikolu 32(a) tal-Kostituzzjoni

7. Rigward artikolu 32(a) tal-Kostituzzjoni ikun utli li jiġu riprodotti l-artikolu inkwistjoni u kif ukoll artikolu 46 (1) tal-Kostituzzjoni:

"*Billi kull persuna f'Malta hija intitolata għad-drittijiet u libertajiet fundamentali tal-individwu, jiġifieri, id-dritt, tkun xi tkun ir-razza, post ta' oriġini, fehmiet politiċi, kulur, twemmin, sess, orjentazzjoni sesswali jew identità tal-ġeneru tagħha, iżda suġġett għar-rispett tad-drittijiet u l-*

libertajiet ta' oħrajn u tal-interess pubbliku, għal kull waħda u kollha kemm huma dawn li ġejjin, jiġifieri -

(a) il-ħajja, libertà, sigurtà tal-persuna, it-tgawdija ta' proprjetà u l-protezzjoni tal-liġi;

(b) il-libertà ta' kuxjenza, ta' espressjoni u ta' għaqda u assoċjazzjoni paċifika; u

(ċ) ir-rispett għall-ħajja privata u familjari tiegħu, id-disposizzjonijiet li ġejjin ta' dan il-Kapitolu jkollhom effett sabiex jagħtu protezzjoni għad-drittijiet u libertajiet imsemmija qabel, salvi dawk il-limitazzjonijiet ta' dik il-protezzjoni kif jinsabu f'dawk id-disposizzjonijiet li huma limitazzjonijiet maħsuba biex jiżguraw illi t-tgawdija tal-imsemmija drittijiet u libertajiet minn xi individwu ma tippreġudikax id-drittijiet u libertajiet ta' oħrajn jew l-interess pubbliku." U

"46.(1):

Bla ħsara għad-disposizzjonijiet tas-subartikoli (6) u (7) artikolu, kull persuna li tallega li xi waħda mid-disposizzjonijiet tal-artikoli 33 sa 45 (magħdudin) ta' din il-Kostituzzjoni tkun ġiet, tkun qed tiġi jew tkun x'aktarx ser tiġi miksura dwarha, jew kull persuna oħra li l-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili f'Malta tista' taħtar ad istanza ta' xi persuna li hekk tallega, tista', bla ħsara għal kull azzjoni oħra dwar l-istess ħaġa li tkun tista' ssir legalment, titlob lill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili għal rimedju." (Emfażi tal-Qorti).

8. Kien ikun biżżejjed għal din il-Qorti li tirreferi għal dak li jiddisponi l-artikolu 46(1) biex tikkonkludi li artikolu 32 per se tal-Kostituzzjoni ma jagħtix lok għall-azzjoni. L-artikolu 46 tal-Kostituzzjoni jagħmilha ċara, li azzjoni taħt Kapitolu erbgħa tista' issir biss fir-rigward tad-drittijiet elenkati minn artikolu 33 sa 45 tal-Kostituzzjoni u allura ma jinkludix artikolu 32. Iżda anke l-istess artikolu 32 jafferma dan, meta jagħmel referenza li l-protezzjoni tad-drittijiet li jelenka dan l-artikolu, il-protezzjoni testendi għad-"disposizzjonijiet li ġejjin ta' dan il-Kapitolu."

9. Din dejjem kienet il-posizzjoni li ħadu dawn il-Qrati inkwantu jirrigwarda dan l-artikolu partikulari tal-Kostituzzjoni. Di fatti jgħallmu hekk:

"*Illi tenut kont ta` dan kollu u fid-dawl tal-eccezzjonijiet tal-intimat, jinghad fl-ewwel lok dwar l-applikabbilita' ta' l-artikolu 32 (c) tal-Kostituzzjoni ta' Malta li r-rikorrenti qed tallega li dan l-artikolu jitkellem dwar ir-rispett ghall-hajja privata u familjari. F'dan il-kuntest jinghad li l-Qorti taqbel mas-sottomissjoni ta' l-intimati f'dan ir-rigward fis-sens li l-artikolu 32 tal-Kostituzzjoni mhuwiex wiehed enforzabbli taht l-artikolu 46 ta' l-istess Kostituzzjoni li huwa l-artikolu li jaghti l-gurisdizzjoni lil din il-Qorti li tezamina ksur ta' drittijiet fundamentali tal-bniedem. Dan l-artikolu 46 infatti jsemmi biss id-drittijiet fundamentali elenkati fl-artikoli 33 sa 45 tal-Kostituzzjoni u allura t-talbiet tar-rikorrenti fuq dan il-punt qed jigu michuda.*

Illi dwar dan il-punt jinghad li l-artikolu 32 tal-Kostituzzjoni gie dejjem interpretat bhala artikolu li jikkontjeni biss dikjarazzjoni ta' principji li minkejja li huma principji bazici u li ghandhom jigu segwiti ma kienux enforzabbli quddiem Qorti. Pero' d-dritt ghar-rispett tal-hajja privata, tad-dar u tal-korrispondenza huma msemmija wkoll fl-artikolu 8 u jifformaw parti integrali mid-dritt sostantiv taghna fil-Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta' Malta. (Joseph Schembri vs Onorevoli Prim Ministru bhala Kap tal-Gvern ta' Malta et" – P.A (SK) - 25 ta' Jannar, 2002)". (ara ukoll **Sentenza tal-Prim Awla Qorti Ċivil [Sede Kostituzzjonali] tat-30 ta' Novembru, 2010, fl-ismijiet Joanne Cassar vs Direttur tar-Reġistru Pubbliku u L-Avukat Ġenerali**).

10. Dan ifisser, li l-ilment tal-esponenti fir-rigward ta' dan l-artikolu partikulari mhux ser ikun milqugħ. Għalhekk ser tgħaddi biex tikkonsidra l-ilment taħt artikolu 8 tal-Konvenzjoni.

Id-dritt ta' Appell

11. Ir-rikorrenti tilmenta ukoll li l-artikolu 17A(2) fuq imsemmi iċċaħħadha mid-dritt ta' appell mid-deċiżjoni tal-Aġenzija li bis-saħħa tagħha ġie irtirat l-istatus li kellha.

12. Il-Qorti ħasbet fit-tul dwar dan l-ilment. **Fis-Sentenza [Sede Kostituzzjonali] tal-1 ta' Marzu 2022 fl-ismijiet Mariama Ngady Parsons** -vs- **L-Aġenzija għal Protezzjoni Internazzjonali et** din il-Qorti, kif presjeduta, kienet daħlet sewwa fid-dritt tal-appell inkwistjoni, izda il-

Qorti Kostituzzjonali irrevokatha għal kollox. Għalhekk din il-Qorti, minkejja li fis-sistema tagħna ma għandniex il-prinċipju ta' Kassazzjoni ser tibqa' mat-tagħlim ta' dik is-Sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali. Iżda apparti dan hemm ukoll is-segwenti argumenti li jsaħħu li qalet il-Qorti Kostituzzjonali.

13. F'dan ir-rigward jingħad li "*it should be noted that Article 6 does not guarantee a right to appeal from a decision of first instance*" (Ara **Lalmahomed v. the Netherlands, 2011, § 35 ara ukoll Harris, Oboyle and Warbrick Law of the European Convention on Human Rights, 4th Ed, pg 156**).

14. Pero' jekk l-Istat partikolari jipprovdi għal dritt ta' appell, allura l-prinċipji kollha ta' smiegħ xieraq għandhom ikunu osservati. Di fatti waħda mill-ftit jekk mhux unika, okkażjoni li taħt ir-reġim tal-liġijiet Maltin huwa ammissibbli appell hu dak ai termini tal-artikolu 56(6) tal-Kap 573 li pero' mhux applikabbli għall-każ odjern. Iżda tajjeb li jingħad li anke dan l-artikolu jippermetti appell fil-konfront tal-membri tal-Bord u mhux taċ-Chairman li huwa ġudikant.

15. Jiġi ukoll osservat, li l-uniku dritt ta' appell li tirrikonoxxi l-Konvenżjoni huwa dak taħt artikolu 2 tas-Sebgħa Protokoll li jiddisponi hekk:

"(1) Kull min jinsab ħati ta' reat kriminali minn xi tribunali kollu d-dritt li dak is-sejbien ta' ħtija jew dik is-sentenza jiġu rivisti minn tribunal ogħla. L-

eserċizzju ta' dan id-dritt, inklużi r-raġunijiet abbażi ta' dak l-eserċizzju, għandhom ikunu regolati bil-liġi.

(2) Dan id-dritt jista' jkun suġġett għal eċċezzjonijiet dwar reati ta' xorta minuri, skont ma jkunu preskritti bil-liġi, jew f'każijiet li fihom il-persuna involuta tkun ġiet ipproċessata fl-ewwel istanza mill-ogħla tribunal jew tkun insabet ħatja wara appell kontra l-liberazzjoni."

16. Dan ifisser li anke l-Konvenzjoni tammetti bħala dritt protett minn artikolu 6, l-appell minn kawżi kriminali biss u mhux minn dawk ċivili.

17. Bl-istess mod jagħmel Art 14 (5) tal-Karta Universali tad-Drittijiet tal-Bniedem tal-Ġnus Maqgħuda meta tiddisponi li "*Everyone convicted of a crime shall have the right to his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law*" (Emfażi tal-Qorti u sors **International Covenant on Civil and Political Rights Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966, entry into force 23 March 1976, in accordance with Article 4**).

18. Għalhekk dan id-dritt ta' appell f'materja ċivili u multo magis minn deċiżjonijiet ta' Tribunali kważi ġudizzjarji, ma jesistix bħal dritt fil-kamp kriminali. Dak li garantit fil-kamp li mhux tal-liġi kriminali huwa li jkunu rispettati salvagwardji proċedurali li jaċċertaw smiegħ xieraq (it-test oġġettiv) u li l-ġudikant innifsu jkun integru u idoneju u ħieles minn kull parzjalita' u preġudizzji manifesti (it-test suġġettiv).

19. Għalhekk dan l-ilment ukoll ser ikun riġettat.

<u>*L-artikolu 39(2) tal-*Kostituzzjoni</u>

20. Ħafna minn dak li jingħad dwar artikolu 6 tal-Konvenzjoni mill-Qorti Ewropeja huwa applikabbli anke għal dan l-artikolu sostniet li r-redazzjoni tagħhom jekk mhux għal kollox l-istess il-prinċipji involuti huma konsimili. Anke dawn il-Qrati jużaw mutatis mutanda ir-raġjonament tal-Qorti Ewropeja għall-esiġenzi tal-artikoli rilevanti tal-Kostituzzjoni.

21. Anke f'dan ir-rigward, il-Qorti kif presjeduta, fis-Sentenza ta' Parsons fuq imsemmija, daħlet fil-fond tal-ksur tal-Artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni. Il-każ ta' Parsons jixbaħ ħafna jekk mhux l-istess il-każ li għandha quddiemha din il-Qorti llum.

22. In suċċint il-Qorti Kostituzzjonali osservat li "l-*proċess kollu – kemm quddiem l-Aġenzija u kemm quddiem it-Tribunal – huwa meqjus bħala proċess ma huwiex dwar determinazzjoni ta' drittijiet jew obbligi ċivili jew ta' akkużi kriminali, u għalhekk ma jaqax taħt id-disposizzjonijiet tal-art. 39 tal-Kostituzzjoni jew tal-art. 6 tal-Konvenzjoni.*

Essenzjalment l-argument tal-attriċi huwa msejjes fuq l-asserzjoni illi "applikazzjonijet għal status ta' ażil jiffiguraw bħala dritt ċivili", u illi l-proċeduri quddiem it-Tribunal huma "proċeduri kontra tagħha", li ma huwiex il-każ". (Ara **Sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali tal-25 ta' Jannar, 2023 fl-ismijiet Mariama Ngady Parsons v. L-Aġenzija għal Protezzjoni Internazzjonali et**).

23. Għalkemm din il-Qorti kif presjeduta temmen ħafna f'dak li qalet fl-ewwel Sentenza tħossha obbligata li tibqa' mat-tagħlim tal-Qorti Kostituzzjonali mhux biss minħabba iċ-ċertezza tal-ġudikati iżda ukoll ir-raġunament fih innifsu huwa san.

24. Għalhekk sa fejn jirrigwarda l-ksur tal-artikolu 39(2) dan l-ilment ukoll qiegħed ikun riġettat.

L-artikolu 47 tat-Trattat Ewropew tad-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem.

25. Fil-każ ta' **Parsons**, din il-Qorti kif presjeduta, kienet sabet li dan l-artikolu ma japplikax għall-każ bħal dak li għandha quddiemha llum. Imma wara li l-Qorti kellha opportunita' li taħseb fit-tul u tirriċerka l-prinċipji involuti, llum għandha dan x'tosserva.

26. Dan l-artikolu jiddisponi hekk:

"*Everyone whose rights and freedoms guaranteed by the law of the Union are violated has the right to an effective remedy before a tribunal in compliance with the conditions laid down in this Article.*

Everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal previously established by law.

Everyone shall have the possibility of being advised, defended and represented. Legal aid shall be made available to those who lack sufficient resources in so far as such aid is necessary to ensure effective access to justice."

27. Ma għandu jkun ebda dubbju li dan it-Trattat huwa llum parti mil-liġijiet anke jekk il-Kap 319 tal-Liġijiet ta' Malta ma jagħmel ebda referenza għalih. Il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea, għalkemm mhux inkorporati fil-leġislazzjoni domestika speċifika, huwa applikabbli u għandu effett fuq pajjiżna.

28. Jiġi wkoll ippreċiżat li permezz tal-artikolu 3 tal-Kap 460, il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea torbot lil Malta u hija parti mil-liġi domestika nostrana. Dana ġie affermat mil-Qrati Maltin fis-**Sentenza fl-ismijiet Raymond Caruana vs L-Avukat Ġenerali deċiża fit-28 ta' Frar 2013** fejn ingħad hekk:

"*Illi l-Qorti taqbel mar-rikorrent li l-imsemmija Karta llum tagħmel parti mil-liġi domestika Maltija u li l-Qrati Maltin iridu iqisu u jħaddnu bħal ma jħaddnu kull liġi oħra fl-ordinament li għandha effett dirett ..... it-tħaddim tad-disposizzjonijiet tal-imsemmija Karta jipprovdi li (1) Id-disposizzjonijiet ta' din il-Karta huma intiżi għall-istituzzjonijiet, għall-korpi u għall-aġenziji tal-unjoni fir-rispett tal-prinċipju ta' sussidjarjeta` u għall-Istati Membri wkoll biss meta ikun qed jimplimentaw il-liġi tal-unjoni.*

Huma għandhom għaldaqstant jirrispettaw id-drittijiet, josservaw il-prinċipji u jippromwovu l-applikazzjoni tagħhom, skont il-kompetenzi rispettivi tagħhom u fir-rispett tal-limiti tal-kompetenzi tal-unjoni kif mogħtija lilha fit-Trattati." (Emfażi ta' din il-Qorti).

29. Għalhekk minn dan kollu jinsorġi li l-applikazzjoni u tħaddim ta' ksur ta' provvediment tal-Karta tad-Drittijiet tal-Unjoni Ewropea jista' jiġi mistħarreġ biss mill-Qrati tagħna biss jekk il-ksur jirrigwarda liġi tal-Unjoni Ewropea. Dan ir-raġunament huwa konformi ma dak li josservaw l-awturi fuq il-materja u ċioe' li "*art. 47(1) concerns the obligation incumbent upon the Member States, as also enshrined in art. 19(1) TEU, to provide remedies sufficient to ensure effective legal protection <u>in the fields covered by Union law</u>. Hence, their domestic courts are part of the Union's judicial system.*" (Emfażi tal-Qorti) (Ara **H Van Harten '(Re)search and Discover: Shared Judicial Authority in the European Union Legal Order' (2014) Review of European Administrative Law 20**). Dan huwa ukoll garantit minn Art 19(1) tat-Trattat fejn jingħad li "*Member States shall provide remedies sufficient to ensure effective legal protection <u>in the fields covered by Union law</u>*".

30. Issa ma għandu jkun hemm ebda dubbju li l-Kap 420 tal-Liġijiet ta' Malta huwa strumentali sabiex ġiet implimentata d-direttiva 2005/85/KE tal-1 ta' Diċembru 2005 "*on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status*". Din id-direttiva hemm referenza għaliha fl-artikolu 2 u bnadi oħra tal-liġi. Fost affarijiet oħra din id-direttiva tispjega li "*The main objective of this Directive is to introduce a minimum framework in the Community on procedures for granting <u>and withdrawing</u> refugee status*" (Emfażi tal-Qorti).

31. Di piu' para 26 tal-parti introduttiva jispeċifika ukoll "*With respect to the withdrawal of refugee status, Member States should ensure that persons benefiting from refugee status are duly informed of a possible reconsideration of their status* *<u>and have the opportunity to submit their point of view before the authorities can take a motivated decision to withdraw their status</u>. However, dispensing with these guarantees should be allowed where* *<u>the reasons for the cessation of the refugee status is not related to a change of the conditions</u> on which the recognition was based*" (Emfażi tal-Qorti).

32. Issa fl-ittra li ingħatat lir-rikorrenti datata 2 ta' Lulju 2021 tagħmilha ċara "... *the reasons on which the beneficiary was granted Temporary Humanitarian Protection status no longer subsist.*" (a' fol 9). Il-mod kriptiku għall-aħħar tar-raġuni imsemmija, jekk qatt jista' jingħad li kien hemm raġuni, twassal lil din il-Qorti biex tifhem li dak li wassal lill-Aġenzija tirtira l-istatus lir-rikorrenti bil-fors kienu tibdiliet fil-kundizzjonijiet li abbażi tagħhom kien oriġinarjament ingħata l-istatus temporanju lir-rikorrenti. Il-Qorti tfakkar li meta ingħatat l-istatus ta' temporary Humanitarian Protection l-aħħar paragrafu tar-Refugee Commissioner kien għid hekk: "*This temporary humanitarian protection shall remain valid until such time when the applicant would be able to* *<u>either be returned safely to Ucraine</u> or <u>be accepted and admitted in a safe Country</u>*" (a' fol 21).

33. F'dan ir-rigward ir-rikorrenti tixhed hekk: "... *I received a telephone call asking me to go to Identity Malta Office in Ħal-Far on the 25th June*

2021 .... I was given a letter dated 2nd June 2021 that said my temporary humanitarian status was being withdrawn .... that this news came as shock for me as I <u>had not been contacted by anyone before this decision was taken</u> and I was not asked to provide any information to the competent authorities" (Emfażi tal-Qorti a' fol 209).

34. Dan huwa konfermat anke minn Dr. Sarah Ezabe, l-Avukat tal-Aġenzija meta tgħid hekk:

"*Illi fil-25 ta' Mejju 2021, sar review tal-kaz taghha u fis-6 ta' Gunju 2021, gie konkluz li abbazi tal-informazzjoni tal-'Country of origin information', illi jirrigwarda sitwazzjoni umanitarja fl-Ukrajna, sitwazzjoni kienet marret ghall-ahjar. Ghalhekk l-Ufficju ikkonkluda li t-tibdil fic-cirkostanzi wassal biex ma jammontax ghall-riskju skond in-1951 Geneva Convention, jew real risk of suffering serious harm hekk kif tirrekjedi Refugee Act (Chapter 420 of the Laws of Malta). Konsegwentement, abbazi ta' dawn il-konsiderazzjonijiet gie konkluz illi l-bazi originali ghalfejn inghataw il-protezzjoni ma kienitx ghadha ezistenti u valida"* (a' fol 225 tergo).

35. Issa d-direttiva in kwistjoni tagħmilha ċara permezz ta' artikolu 38 li f'kaz li l-istatus ta' refuġjat ikun ser jiġi revokat:

"*Member States shall ensure that, where the competent authority is <u>considering withdrawing</u> the refugee status of a third country national or stateless person in accordance with <u>Article 14 of Directive 2004/83/EC</u>, the person concerned shall enjoy the following guarantees:*

(a) to be informed in writing that the competent authority is reconsidering his or her qualification for refugee status and the reasons for such a reconsideration; and

(b) to be given the opportunity to submit, in a personal interview in accordance with Article 10(1)(b) and Articles 12, 13 and 14 or in a written statement, reasons as to why his/her refugee status should not be withdrawn".

36. Mill-emfażi magħmula mill-Qorti huwa ċar li d-drittijiet elenkati taħt artikolu 38 tad-direttiva in kwistjoni japplikaw biss għal dawk li jkunu ottenew l-istatus ta' refuġjat bis-saħħa tad-direttiva 2004/08 EC. Di fatti artikolu 14(1) tad-direttiva 2005/85 jiddisponi li "*Member States shall ensure that a written report is made of every personal interview, containing at least the essential information regarding the application, as presented by the applicant, in terms of Article 4(2) of Directive 2004/83/EC.*

37. Di fatti fil-paragrafu 22 tal-preambolu tad-direttiva 2005 jingħad fost oħrajn hekk:

"*Member States should examine all applications on the substance, i.e. assess whether the applicant in question qualifies as a refugee <u>in accordance with Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004</u> on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise*

need international protection and the content of the protection granted" (emfażi tal-Qorti).

38. Issa fil-każ ta' **Berlioz Investment Fund il-Qorti tal-Ġustizzja Ewropeja Case C-682/15** kellha dan xi tgħid:

"*According to art. 47 of the Charter, entitled 'Right to an effective remedy and to a fair trial', everyone whose rights and freedoms guaranteed by the law of the Union are violated has the right to an effective remedy before a tribunal. The obligation imposed on the Member States in art. 19(1)(2) TEU, to provide remedies sufficient to ensure effective legal protection <u>in the fields covered by Union law</u>, corresponds to that right (ara. 44*)". (Emfażi tal-Qorti).

39. Għalhekk fil-każ in eżami qatt ma jista' jkun hemm ksur tal-artikolu 47 tal-Karta għaliex għalkemm huwa minnu li bl-invokazzjoni tal-Kap 420 tesisti inċidenza ta' liġi Ewropeja u ċioe' id-Direttiva 2005/85, stante li l-istat ta' refuġjat ma ġiex ottenut mir-rikorrenti bis-saħħa tad-direttiva 2004/83, l-obbligi taħt artikolu 38 tar-regolament tad-direttiva 2005/85 ma jinsorġux fil-każ odjern ergo ma jistax ikollok ksur tal-artikolu 47 tal-Karta Ewropeja għall-Ħarsien tad-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem. Il-Qorti tkompli issaħħaħ din l-opinjoni għaliex anke art 2 (j) tad-direttiva 2005/08 jagħti saħansitra definizzjoni sa xi tfisser il-kelma withdrawal u ċioe' "*Withdrawal of refugee status' means the decision by a competent authority to revoke, end or refuse to renew the refugee status of a person in accordance with Directive 2004/83/EC*".

40. Fl-aħħar nett, din il-Qorti tixtieq tissolleva dan li ġej. Li għalkemm din il-Qorti ser tkun qed tiċħad it-talba rikorrenti huwa importanti li jinżamm dejjem quddiem għajnejna li l-Karta Ewropeja tassew tagħmel parti mir-reġim legali tagħna u potenzjalment tista' tinkiser b'dawn il-Qrati ikollhom jagħtu rimedju.

41. Tirrileva ukoll li l-Qorti ma tistax tifhem, kif fiċ-ċirkostanzi li tinsab fihom l-Ukrajna, ir-rikorrenti ser tintbagħat lura meta ma kull ġurnata li qed tgħaddi, is-sitwazzjoni f'dan il-pajjiż qed tiddeterjora bis-siegħat. Għalhekk din il-Qorti tappella lill-Aġenzija intimata biex bħal ma irrevediet is-sitwazzjoni sabiex irtirat l-istatus ta' refuġjata lir-rikorrenti terġa' tagħmel reviżjoni oħra pero' bil-kuntrarju u ċioe' billi tirrikonsidra li tagħtiha dan l-istatus sakemm l-affarijiet f'dak il-pajjiż jitjiebu.

42. Fl-aħħar nett il-Qorti tqies li l-intimat Ministru u l-Avukat tal-Istat tassew ma humiex il-leġittimi kontradditturi u dan fid-dawl ta' dak li jipprovdi l-artikolu 181B (1) li jiddisponi li "*Il-Gvern għandu jkun rappreżentat fl-atti u fl-azzjonijiet ġudizzjarji mill-kap tad-dipartiment tal-gvern li jkun inkarigat fil-materja in kwistjoni*". Issa f'dan il-każ huwa ċar l-presenza l-intimata Agenzija hija suffiċjenti biex din il-Qorti setgħet tqies it-talbiet rikorrenti ai fini ta' finalita' effettiva tal-ġudizzju.

Decide

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq spjegati din il-Qorti qed taqta' u tiddeċiedi r-rikors bil-mod segwenti:

Tillibera lill-intimati Ministru u Avukat tal-Istat mill-osservanza tal-ġudizzju.

Tilqa' ir-raba', il-ħames, sitta u sebgħa eċċezzjonijiet tal-intimati.

Tiċħad it-talbiet kollha tar-rikorrenti.

Spejjes fiċ-ċirkostanzi mingħajr taxxa.

Imħallef Toni Abela

Deputat Reġistratur